

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И УМЕТНОСТ.

УРЕЂУЈЕ ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 16.

У НОВОМ САДУ 18. АПРИЛА 1885.

ГОД. I.

САСТЕНЕ.

Ностело шарна лахора тија,
По којој мирис мирисе вија.
Где бистри поток тихано струји
Зборећи цвећу: „буји ми, буји!“
Где се у чаши гиздавих пуна
Небеска суза, росица, купа,
Где славје поје у хладном лугу
И песмом гони лалину тугу,
Ој доло, доло, — створе убави:
Дивотна слико чисте љубави!

Поносна стено, студна и гола,
Подножје тврдо божјег престола!
На рамену ти орлови сури,
Озбиљно чело у вечној бури, —
Громи те бију, муња те пара,
А хучно море, што све обара,
Из темеља би да те потресе...
Ти храбро стојиш, презиреш бесе:
Не бојиш с' тутња, ватре и воде,
Дивотна слико златне слободе!

Мита Поповић.

КНЕЗ У КУПАТИЛУ.

ПРИПОВЕТКА ЈАШЕ ИГЊАТОВИЋА.

(Наставак.)

Свану дан Константина и Јелене. У пет сати је већ кнез уранио. Обуче се и помоли се богу па оде у купатило.

Још је рано; ту је већ Фрања; с њим оде у шетњу.

Покрај Дунава се шетају, дођу до великог гвозденог моста. И ту стаје дамшић и вози даље.

— Фрањо, бога ти, куд вози овај дамшић?

— У Кајзербад, ту су најлепше илице у вароши.

— Је ли далеко?

— Кад седнеш, па прочиташ три оченаша, онде си; ево видиш онде ону велику кућу?

Фрања покаже прстом на кућу.

— Па хајдмо тамо, до осам сати смо готови, па ћу се вратити, да се с кнезом извезем тамо у постојбину његову.

— Ајдмо дакле брже да уђемо, ето већ је лађа стала.

Фрања брзо купи цедуље, па води кнеза у пароброд.

Тако, као што је Фрања казао, за три оченаша дошли су тамо. Изиђу.

— Фрањо, таман за три оченаша смо дошли, ја сам их прочитао и бројао; како си погодио!

— Е брате, ја такве ствари на оченаше бројим, и кад јаја кувам и то иде на оченаш; једно је скувано за три оченаша, бадава, свуд бог трипут помаже, јербо у тројство сви висурујемо.

Кнез разгледа.

— Ово је лепше него где се ја кувам.

Фрања води кнеза каси, да купи цедуљу, но јефтина купатила већ нема, све је заузето, само се скупља могу добити.

Кнез се са Фрањом светује.

— Фрањо, пошто су оне друге?

— Е брате, те ће бити једна по форинту, но то је нешто особито, све је од порцулана.

— Па нек буде форинта, да бар и то видим, пре него што одем.

Шетају се по трему, баш онда изађе неко из таквог купатила, као што је мало час Фрања описао, а купалачки слуга уђе па метлом испира, у ред доводи за каквог госта, који ће

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

доћи, а ту се нађе и послужитељка, да покупи са стола поклона који шестац, што је гост на чешаљ оставио.

— Ето брате, то је купатило то, гледај, све је од мермера и порцулана, па тај црвен диван, ено четка, чешаљ, огледало, ено видиш, где се купа, имаде две славине, из једне тече врућа, из друге ладна вода, а одмах до тог ено онај шмрк, па видиш ону руду, кад је повучеш, оно воду ладну на те штрца, кад ти је врућина.

Кнез гледи.

— Лепо је, те штркаљице има и онде, где се досад купах; па дед купи ми једну цедуљу.

Фрања купи цедуљу, послужитељка их по нумери дочека и кнеза уведе, покаже му све, донесе му пешкир и чаршав и сапун, па у исти мах пусти на обе славине воду, јер је леђен пре тога испражњен био, треба напунити; донде ће се кнез са Фрањом у трему шетати.

Кад се леђен напунио мешовитом водом, кнез ступи у купатило, а Фрању ће отпустити.

— Иди, Фрањо, у меану, па пи, док се ја не окупам, тако за по сата, онда се врати и причекај.

Фрањи је то повољно, он се и онако не воле брчкати, боље му је у меани седити.

Кнез затвори врата па се лагано свлачи. Не пада му лако, јер је још потежак, а није навикнут на еластичан диван, па кад се свлачи, упада.

Једва се свуче; морао је и на мермер седати, док је готов био.

Чизме је кнез метнуо с бока до дивана успоред, а чакшире и остало на диван.

Кнез улази у леђен, лагано седа, спушта се, да не поклизне, рукама се хвата за славину.

Чуди се кнез, како је порцулан тај тако гладак, мисли се, не би смео по таквом ходати у поткованим чизмама.

Обе славине од жутог туча мирно у води кљун држе, но кад се кнез у леђен порцулански спусти, и у њега угњезди, вода поче преливати, прелази зреник водораван, а кнез мисли, да ће се вода спустити под шмрком, где су на мермеру избушене рупице, куд вода протиче; ни бриге му није.

Доникле се купа, но вода све већма излива, не зна, шта то може бити. Познаје природу воде, био је века свог доста на Драви и на Дунаву, и по ритовима, но ово чудо не зна себи да протумачи.

Ово није добро, мисли се кнез, мора воду натраг утерати, јер се већ простире лагано и на тле купатила. Подупире се, диже се и мили лагано ван. Стане, разгледа, почеше главу, не зна, шта да започне. Вода расте, као што се види приликом какве поплаве, све надаље се простире.

Кнез види метлу на угао наслоњену код врата, узме метлу и поче воду терати под шмрк. Не помаже, једну воду отера, друга опет долази, ту краја нема. Покушава кнез и шакама воду под шмрк бацати, као кад из чамца лопатом избацују, ништа не вреди.

Вода тле сво покрила, ту више помоћи нема.

Кнез се збуну, не зна, шта ће, још једнако метлом воду натраг тера а почиње од врата, јер вода ван издире. У забуну такне метлом чизме, које су већ у води, па се чизме претметну.

У исти мах чује се вика у трему, мушки и женски глас, лупају на врата, кнез да отвори.

Но како ће отворити? На себи ништа нема, а у забуну не види чаршава на столу.

Кнез кад је врата затварао, није резу подвукао.

Кад је послужитељ на врата лупнуо, махом се ухвати за кључаницу, притисне, гурне а врата се отворе.

Послужитељ и послужитељка уђу, а за њим опет надзорник купатила, осоран неки човек.

Кнез у неприлици зграби чизме, па с њима на диван.

Диван нов, од црвеног сафијана.

Надзорник погледа мрко на кнеза, па на послужитељку.

— Фани, јесам ли вам казао, кад воду из славине пуштате, да при изласку заковртите, па нек сам гост себи после по вољи пушта?

Послужитељка је, док се кнез у трему шетао, отворила обе славине, у нади, да ће кнез зарана у купатило ући, и сам славине заврнути. Кнез се задоцнио, па кад је ушао, славине су ушћем својим већ у води биле тако, да се ништа није чуло на површини, да вода још тече, а кнез за то није знао.

Фани притрчи славинама па их заврне.

Сад почну воду под шмрк лопатом избацивати и метлом чистити.

И растрта поњава сва је у води.

Надзорник узме са стола чаршав и баца га на кнеза.

— Видили сте, Фани, да је прост човек; шта сте сад починили?

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Кнез Танасије развија чаршав па се у њега увија од главе до дивана, и преко чизама га скупи. Изгледа као бедујин у бурнусу, засут врелим песком од самума.

Слуге једнако чисте, но и за „оченаш“ је дуго тако што, а док све у ред дође, могао би кнез и дванаест оченаша прочитати.

Све је додуше на дивану, само што је ушла вода у чизме, а ту су у крпицу увијене банке. Банкама у овењачи ништа неће фалити, јер су остале на суво.

Све је опет у реду, излазе; Фани при изласку мрко погледа на кнеза, крива је, боји се, да ће за то одговорати.

Кнез је сам, сад ће се облачити.

Збаци са себе чаршав, па руку у чизму тура, да види, шта је с новци. Кад оно, а крпа влажна, прокисле банке.

Шта ће сад?

Гледи кнез у шаки завежљај, ако га отвори, па их извади, могу се поцепати. Мисли се и на једно смисли, да завежљај исцеди, у стану ће после банке растрти да се суше. Тако и би.

Сад мора кнез на мокре обојке чизме да навуче. Чизме су алватне, неће шкодити.

Кнез се обуче; но како ће сад напоље?

Излази, — а пред врати чекају га послужитељи и надзорник. Изгледа, као да хоће да га казне.

Кнез је додуше купатило исплатио, ал штете је ту.

Кнез је у том сасвим невин, крива је послужавка, што није славине заврнула. Но ко ће ту њему путнику помоћи? Да је то у селу његовом, била би послужавка окривљена.

Сад кнеза опколе и нападну као асаси, да штету накнади.

Фани све штекће.

Кнез се разгледа, баци надаље поглед, би ли Фрању где спазио.

Доиста, Фрања је на догледу. Кнез шаком маше:

— Хеј, Фрањо, дођи амо!

Фрања га угледа, чуо је за белај, но није смео запиткивати, побојао се, не ради л' се ту о кнезу, јер око његових врата опажа се гунгула.

Сад је Фрања начисто, протура се до кнеза, и кад чу, о чему је жагор, све кнезу протумачи, да мора штету накнадити.

Сад воде кнеза до касе.

Ту му начине рачун, да мора платити за штету, што је диван овлажен. Онда долази гу-

битак времена за послужитеља, и све то укупно чини петнаест форината.

Фрања кнезу све протумачи.

Кнез маше главом, а вади „шљајбок“, тај није овлажио, био је у „јанклу“.

Фрања поче молити касира, бар пет да попусти, но овај на то и не одговара, већ пружа руку за новце.

— Ман' се, Фрањо, шта мољакаш, ево им петнаест, кнез шлавонски, кад у купатило иде, носи собом и новаца, да зајази сиротињу.

Кнез исплати.

Кад млађи виде, с ким имају посла, и они на њ навале, особито Фани прети му се жестоко.

— Хајд и ове да зајазим!

И њима баци по форинтачу.

Тако се кнез опрости неприлике.

— Хајдмо, Фрањо, натраг.

Док је први пароброд стигао, морали су нешто и почекати.

Кад пароброд стиже, укрцају се, и спусте се до моста, а оданде пешке до рудног „брукбада“.

Но већ је девет сати прошло. Кнез Марко је до осам на Танасију чекао, но није га дочекао, јер мора још данас, на Константина и Јелену, у цркву.

Жао му је, но отпутовати мора. Опет ће се сутра ил прексутра кнез Марко вратити и Танасију онамо повести.

Кнез Танасије како у стан стигне, развије крпу, где су банке. Једва их је расплео, — саме педесетице. Растре их на прозор, да се зраком суше.

Осушиле се брзо, но су се и окореле. Такве их једно на друго наслаже, завије у папир па смести у „шљајбок“. У „шљајбоку“ још је било банака, да друге не мора мењати до куће. У овењачи је све у реду, а то је најглавније.

Кнезу је већ купатила доста, хоће да се кући враћа. Чуо је, да га је кнез Марко чекао, али он томе није крив; до чекања му није, банке влажне тек ће код куће репарирати, док се са Заријом састане.

Саветује се кнез са Фрањом, како ће се кући враћати, а овај га на то упуту, да не иде паробродом доле, већ железницом управо до Осека, па онда на колих кући.

— А је ли, Фрањо, да идем гвозденом ватренком? Право кажеш, онда сам преко ноћи у Осеку.

— Иди само ајзлибаном, прије ћеш доћи. Паметан човек Фрања, погодио је.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Танасије исплати поштено све, и Звиршића и Фрању, па се за ноћни пут жељезницом приправља

Фрања ће га пратити до жељезнице. По световању његовом даде себи напунити чутуру добрим вином будимским и комовицом, после купи и парче сира и саламе, да се може заложити, кад устреба.

Све је у реду, кнез се опрости, ижљуби се са добрим Звиршићем и Мандом му и крене се с Фрањом на пут.

На кнезу струња, Фрања носи чутуру.

Фрања купи за кнеза билету до Осека, па се растаје.

Кнез извуче из шлајбока петицу и Фрањи пружа.

— Ево ти, брате, прими ово подарје мало, поштен си човек као и ја, сирома си, а поштено си ме послужио.

Још му дода чутуру; најпре он напија

— Да ти, брате, свито тројство буде на путу, бог ти сриће дао, по теби се види, да смо браћа.

Други пут звоне, кнез уђе у кола.

Звоне трећи пут, локомобил звижне, а кнез Танасије вози се на гвоздених колих.

(Свршиће се.)

Е Л Е Г И Ј А.

Престаћу и ја скоро. И самном, за навек можда,
Спомен љубави моје зелена покриће трава,
И вечни заборав с њоме. На моме спомену суром

Истрвен натпис биће тад —

Но ти, којој сам пев'о млад,

У тавној, јесенској ноћи, слушајућ' познате звуке,

Хоћеш ли с тугом тада побожно склопити руке

За покој умрлог знанца? . . . Хоћеш ли појмити тада

Нејасне речи моје и терет љубавних јада,

И тајни уздах мој?

О знај да љубав моју ни вечност отела није,

Ни густа, зелена трава, што сунце над-а-мном крије,

Ни хладни прекор твој . . .

Београд.

Војислав.

РАЗНИ ПУТЕВИ.

ПРИПОВЕТКА МИЛАНА САВИЋА.

(Наставак.)

XI.

Влајковићевој кући било је све у највећој забуни. Сватови, који су у најбољем расположењу поседали за сто, разиђоше се један по један — у невољи није нико рад да буде саучесник. Непојмљиво одсуство младине сестре дирнуло је све најнепријатније. Из прва су је тражили по кући, за тим по вароши, док на послетку не рече стари Влајковић, да је више не траже, јер он слуги, где је сад она, несретница, која му је на тај дан учинила највећу срамоту. Да богме да је тиме било и весељу крај. Свати се разиђоше; где који, да у којој гостионици наставе разговор и весеље, где који кући. И млада оде са младожењом — тако је желио Влајковић, јер никог није хтео да има око себе, који би га опоменуо на противност, која му у

кући влада. Чим се разиђоше свати, телеграфише Влајковић у Земун позоришној управи, и запита је, да ли је тамо Дражић. Још исти дан добије одговора да није, него је отишао брату у Београд. Влајковић је сад знао на чему је; знао је за цело, да је Драгиња ускочила за Дражићем, само није знао, којим су се путем кренули. Знао је и то, да ће морати доћи у Земун, јер дужност зове Дражића тамо, и да ће га у Земуну за који дан наћи. За који дан! Ужас! Влајковић се стресао при тој помисли и две крупне сузе отеше му се из очију. Какво ли ће наћи своје дете! Он, који је свој понос нашао у том, да очува част породице и фирме своје, морао је да доживи тај ужасан тренутак. Пред очи нек му не изађе више. Он се одриче ње, и само ће тако попустити — али не . . . волео би, да је

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

види мртву на столу, него што га је тако грозно осрамотила, и њега и себе саму. Одриче је се... он је про — —

У том падоше очи му на жену, која је смотана лежала на дивану и само горко јецала. За тренутак попусти бол, очајање и гњев у њему, видећи своју верну сапутницу од толико година сву сломиену, у бескрајном очајању. Али на скоро за тим успамти опет гњев у њему, да се опет мало уталожи — та његово је дете! Ћутке, с прекрштеним рукама стајао је пред својом женом, пред јединим створењем на свету, које га је разумело, јер се њега тај случај тако исто тицао. Он је гледао тај голем бол, и пред тим светим, материнским болом почео је да се таложи његов гњев; он седе поред своје жене и стаде је тешити, он, који је сам требао утехе.

— Да је заборавим? рече Влајковићка. А не питаш ме, могу ли.

— Па ипак ћеш је морати заборавити, говора-ше Влајковић, јер другог чега нема. Осрамотила нас је, осрамотила је себе — та пред очима ми све пламти, кад помислим на срамоту њену. Не, не. Ти је мораш заборавити, као што ћу је заборавити и ја, јер у кући мојој нема више места она, која се тако заборавила.

— Немој, немој, брате, да искажеш ту реч, ви-кне Влајковићка очајно, немој, ах! та ја се надам најбољем.

— Да богме, ти, која си од детинства била свагда узор женски, ти не можеш себи ни да представиш големи јаз, који сад дели тебе од те... несретнице, рече Влајковић горко. Твој је живот био свагда чист те ниси ни у стању да замислиш, да баш твоје дете може тако пасти.

Влајковићка није на то рекла ништа, није била у стању; она је само горко плакала а очи њене гледале су укочене преда се. Ни Влајковић није могао да говори. Величина њиховог бола обхрвала их је и сувше. Тако су седели дуго, дуго, рука у руку, тако их је затекла и зора. Свећа је догорела са свим, још је мало планула, па се угасила и она.

Кад их је зора кроз незатворене прозоре опоменула на очајну садашњост устаде Влајковић и примора жену да прилегне; он пак не може наћи сна. Кад је Влајковићка улазила у спаваћу собу, окрене се мужу своме.

— Па шта да радимо? запита га слабим гласом.

— А шта да радимо после ове ноћи! одговори Влајковић. Зар мислиш, да ћеш твоју кћер загрлити још тако чисту, као што си јуче у ово доба? Ја је напуштам, нека иде стазом, коју је себи изабрала. Ја је више не познајем.

— Али она је ипак наше дете, твоје дете, рече

Влајковићка, па ако је и посрнула, није право да је напустимо са свим.

— Пред моје очи нека више не изађе, ја је не познајем, одговори Влајковић, нека је у наручју оног, који нам је сахранио срећу. Та у његовом загрљају заборавиће она и на тебе и на мене.

— Па опет не могу да је замислим тако рђаву, не могу. У срцу мом говори ми гласак, који ме храбри, који ме диже, да није тако ниско пала, као што ти мислиш. Видиш, тај ми гласак нов живот даје...

— То је узалуд, све је узалуд! Ти се одупиреш замисли о свршеном чину, — ја, видиш, не могу то да чиним. Она више није достојна родитеља својих.

Влајковићка није на то рекла ништа, само је горко узданула и са обореном главом ушла је у своју собу. Али опет за то није напустила сву наду, није могла, материнско осећање није јој допустило да учини то... И она је имала право: Драгиња је још била достојна својих родитеља.

Публика, особито онај део, који је туђем злу рад и који под видом часности најгоре и жели и мисли, имао је доста посла, јер догађај са Драгињом испунио је на скоро сву варош. Многе госпође, које иначе никад нису ни улазиле у Влајковићев дућан, улазиле су сад, да мало пазаре а много да виде и да чују. Али њихове се жеље нису испуниле. Са истом љубазношћу и учтивошћу, са којом је Влајковић са својим момцима послуживао муштерије, послужио их је и после тог догађаја, и многа госпа, која је, до душе са најневинијим лицем ушла у дућан, оставила га је са прилично разuverеним изразом у лицу. Ни на Влајковићу ни на спомоћницима није се могло видети ништа. Спомоћници су се и сами владали тако, и њих је дирнула грозна судба господара им. и за живу главу не би ни речицом одали нешто, нити би се упустили у разговор са муштеријама о тој ствари, ма да се где која нашла, која је онако из далека навијала на тај „чудан и жалостан случај“. Из Влајковићеве куће није свет могао ништа дознати, морао се дакле задовољити својим комбинацијама, које су у смелим потезима шестариле на све стране — без икаквог извесног успеха. Та свет је жељан шкандала, па ако се какав и не догоди, он га створи сам, јер га мора имати. Једина је Љубица била, која је истину слутила; али та девојка не би рекла ни ком на свету, шта зна и шта слути. Та Драгиња је била њена пријатељица!

Па свет је опет дознао, у чему је ствар, ако и не одмах, него после неколико дана. А вест је до-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

нео онај Јеврејин, који је Драгињу видео у оном селу, где је ручала, пре него што је дошла у Кленак. Чим је дошао у Нови Сад, чуо је за најновији шкандал и одмах се сетио, да је Драгињу видео са Дражићем. Са неким сажаљењем у лицу, али са радосћу у срцу причао је сваком, који је само хтео, да нешто сазна, и сад је био његов дућан пун муштерија, и то великом већином пун српских муштерија. Он је употребио ту ванредну прилику, говорио је оно, што је знао и што није, те је тако правио најбољи „кшефт“. Влајковић је до душе дознао од Машића, шта Јеврејин говори, али се није ни обзирао. Само је мануо руком; али како му је било, знао је најбоље сам. После неког времена легла је ствар и сама, и тек по који пут избила је на површину, кад је шкандалозан свет захтевао још већег шкандала да чује. Хтео је да дозна све до најмање ситнице, па да се тек онда радује...

Међу тим је Влајковићка толико успела код мужа, да јој је овај допустио, да иде у Земун. Како је било старој госпођи, кад је ступила на обалу земунску и пред собом видела своју кћер, која је клечала, а ништа није говорила. Заплакала се и онда је раширила руке, у које је Драгиња са неисказаним радосним ускликом улетила. Дуго су биле тако у загрљају, дуго. На послетку је Влајковићка коракнула корак натраг и својој кћери у очи погледала.

— Могу ти мајко још погледати у очи! рече Драгиња мирним гласом.

Преко Влајковићкиног лица спустише се две крупне сузе, она по ново рашири руке и загрли своје дете, сада у највећој срећи, јер се нада њена обистинила.

ХП.

— Како разумем догађај са Влајковићевом Драгињом? То желите од мене да дознате? запитаће Милић Љубицу, кад су опет били заједно у Љубичиној соби.

— Да, и ма да сам и сама већ до сад себи одговарала на то питање, опет нисам ни једним одговором задовољна, рече Љубица.

— Ви сте ми, госпођице, још пре више недеља саопштили — знате онда, кад је изашла прва критика на Машићеве „Мученике“ и на Дражићеву игру — како сте приметили, да се Драгиња с неком ватром заузела за Дражића, и да сте из тог заузимања извели, да је Драгиња заљубљена у нашег глумца. Је ли тако?

— Тако је, одговори Љубица, па још пре кратког времена упозорила сам вас на то, како се Дра-

жић ревносно шета пред Драгињиним прозорима. Али ви на то нисте полагали ништа.

— А шта да полажем на обичну „фенстер-променаду“, насмеши се Милић. Та без тога нема живота.

— Верујем, да је тако, примети Љубица. Али сад ћу вам још нешто да кажем. Сећате ли се забаве код Радићевих?

— А које? запита Милић.

— Кад је оно Дражић декламовао Лазиног „Ми-надира“.

— Сад се сећам.

— Е, том су се приликом, бар тог вечера оно двоје споразумели.

— То јест, домете Милић, они су се ваљда тек зближили, разумели и, као што то обично бива, заволели.

— Да, тако сам хтела рећи. Али то није све. На Градићевом салашу, кад смо глумцима у по-част дали забаву, дошло је до потпуног споразума. Ја бар тако слутим, јер нити сам што видела, нити чула. Мени се само чинило, да су они негде заједно, кад их није било у друштву, те сам и задржавала остале, да не иду по башти, да их не нађу случајно — знате, зли језици!

— Е, кад је тако, шта вам онда могу рећи о о том догађају; та ви сте боље извештени, него ја, по томе имате и чистији поглед у целу ствар. Ја толико слутим, да је отпор родитеља њених навео њу, да ускочи за Дражићем. Дабоме, да нисам држао, да је девојка у стању била то учинити; у осталом нисам је честито ни познавао.

— Мени је само то неправо, што цела варош говори о њој као о каквој изгубљеници, а то није право.

— Рецимо, да је генијално дело, примети Милић, а према таквом је обичан свет врло дурљиво расположен и све ће човеку опростити пре, само не ако изађе из њиховог филистарског колосека. Што год пак већма излази из тог колосека, тим му је мање наклоњен, јер га обично не разуме. Наравно, да ће му онда подметати свашта, а највише оно, што није у ствари.

— Љубица као да није била тим одговором сасвим задовољна, јер није рекла ни речи на Милићев говор.

— Очекивала сам друкчији одговор, рече на послетку.

— А какав, одговори Милић, та девојка ме не занима, а што је одбегла, то је чинила за цело по својој вољи и из љубави према јунаку и љубавнику на даскама. Да га није волела, не би то учинила. Али да богме, женски свет тражи и у нај-

сјајнијој ствари нешто заплетено, нешто интересно, а особито нешто пикантно, те му је и неправдо, ако се окрене све на добро, ма да је пре зипарао, што је пошло на рђаво.

— Нисте ме разумели, рече Љубица озбиљно.

— Може бити, примети Милић олако и узме књигу у руку, која је лежала пред њим на столу, па поче превртати листове.

Љубица га погледи крадом и лак осмех прелети јој преко лица.

— Маните се те књиге, рече и погледи га поново, ево ћу вам дати нешто друго на читање.

При тим речима извади Љубица писмо из џепа и предаде га Милићу. Овај га узме механично, отвори га и поче читати. Али одмах у почетку читања стаде се појављивати на лицу му неко чуђење, што је расло све већма. Каткад се и насмешио, каткад и срдио, и на послетку, кад је писмо довршио, подиже главу и погледи Љубицу.

— Дабогме да вас нисам разумео, рече, ако сте имали на уму и ово писмо.

— Да знам бар од кога је, примети Љубица.

— То вам могу рећи.

— Збиља! Па од кога је?

— Од младог Костића, нашег сараденика. Познајем му рукопис.

— Од њега је дакле! рече Љубица и поче се смејати.

— А шта се смејете љубави младог момка? запитаће Милић.

— Мени је свако љубавно писмо смешно, настави Љубица, особито оно прво, у ком се љубав изражава. Али, немојте му рећи ништа.

— Кад нећете, нећу. У осталом, ја не видим ништа смешног. Момак је заљубљен, не зна други начин да вам љубав своју саопшти, па ако се изразио и чудно, то показује само да је новајлија у тој струци. Мислите л' му одговорити?

— Не знам, коме.

— И то је истина, рече Милић. Али шта мислите радити?

— За сад ништа. У најбољем случају чекати још једно писмо.

— Немојте се шалити с тако озбиљним стварма примети Милић, јер се можете покајати.

— А за што да се кајем, рече Љубица и погледи Милића мало злурадо, зар се Костић мени временом не може допасти?

— Нећу да поричем то, само...

— Шта само?

— Та... кад мислите, да вам се Костић може допасти, онда чекајте друго писмо. Међу тим вам препоручујем, да се вецбате у стилистици.

— То неће бити нужно, насмеши се Љубица и мете Костићево писмо у џеп.

— Добро, кад је тако, рече Милић нешто озбиљно, ја сам то рекао само за то, да се он после не смеје вашим писмима, јер рђава стилизација па и траљав правопис — о рукопису нећу ни да говорим — хоће често љубав да охладни.

— То је већ моја ствар, рече Љубица, и једва чекам, да ми пише и да се потпише.

— Не тражим, госпођице, да ми и то писмо покажете.

— Кад нећете, нећу, одговори Љубица и опет прелети лак осмех преко лица њеног.

Милић то није приметио, јер је по соби ходао горе доле. На послетку узме шешир, поклонил се Љубици и оде. Кад је био на пољу, поче Љубица рукама тапшати; за тим се приближи прозору и погледи на улицу. Ено га где се жури, говорила је у себи, натучао шешир на очи и не гледи никог. Иде средом сокака, сад је савио у дунавски. Није се ни једаред окренуо. Радознала сам, да л' ће дуго изостати. А, то не сме радити, иначе... и Љубица је снужено спустила главу и повукла се у собу.

Милић је прилично наругушено ступио у редакцију. Ту је затекао Костића и Машића, који су прегледали коректуру својих рукописа. Јави им се, и одмах за тим викне шегрта, да му донесе преглед садржаја сутрашњег броја. По кад кад погледи Костића по преко, али на овом није се могло ништа приметити, тим мање, што је сам избегавао да погледи Милићу у очи. Милић се није дуго задржавао у редакцији. Кад је видео, шта ће све изаћи сутра у листу, опрости се и оде.

Упутио се у шетњу. Ишао је око града и бирао је све такве стазе, где се неће ни с ким наћи.

— А шта ме се тиче, рече на послетку полугласно, ако се заљуби у шмокљана, то је њена ствар. Само се чудим, да се тако паметна девојка даје занети од неколико фраза. Бадава, женско срце остаје вечита загонетка. Па збиља, она није само паметна, она је и лепа. У њеним очима лежи ванредна чаролија. Хм! То нисам до сад ни приметио. Заиста, она је лепа... па добра... и паметна! Ако га воли, нек се деца узму!

И Милић слегне раменима и настави живље своју шетњу, али опет за то није престао да мисли о Љубици и о Костићевом писму. Вече се већ увелико спустило, кад се вратио у варош и отишао у гостионицу да вечера. Ту је затекао доктора Лукића, Лазића и калуђера Теофана.

Чим је сео, одмах је почео да се шали. Не потраја дуго, а на столу се појавиле неке боце вина.

Друштво се међу тим умножило, дошао је Поповић, који је донео вест, да се Влајковићка вратила.

— Влајковићка? рече Теофан, та јуче сам јој венчао кћер у манастиру, и то са Дражићем. Драгиња, тако се зове, је л?

Сви мануше главом, да је тако.

— Показали су диспензацију, да их могу венчати и у пост, а мени је свеједно, настави Теофан.

— Дакле опет један пар више на свету, рече Милић. И тај је Дражић отишао у филистре. Ко је то видио, да се уметник жени! Као да тога мора бити!

— А за што да се не жени? запита Лукић зачуђено. Тиме је показао да је поштен човек.

— Као да се поштење изражава само у чину женидбе, примети Милић и мане главом.

— То не, али у његовом случају био је то чин поштења, рече Лукић, он се могао и не женити.

Милић није на то рекао ништа, али што се веселе све већма развијало, бивао је све раздраженији. На послетку устане и без опроштаја оде из друштва. Ови се згледали, јер га нису таквог видели још никад. После Милићевог одласка није ни остало друштво дуго седело. Било је већ и подоцкан. Кад се разилазили, позвао је Теофан Лукића, да га посети у манастиру, сад је прилика добра, јер архимандрит није ту, отишао је у илицу, а неће се вратити ни за четир недеље. Лукић му се обећа и пријатељи се растану.

(Наставиће се.)

МЛАДИ РАСТ.

ИЗ ОСТАВИШТИНЕ КРИЛАНОВЕ.

Млади раст се вин'о
Вису сјајаном,
Вес'о наг'о горе
Снагом млађаном.

Чврето му се жиље
Зарило у тло,
Из њег' здраво, чврето
Стабло поникло.

Бујало му дебло,
Био прав и јак,
Брено му се грађе
Ширило у зрак.

Дичан с младе снаге,
С краса весео,
Поносно је глед'о
С висине у до.

А под кором тврдом
Залег'о се прв,
На срч младом расту
Црву била стрв.

Са словеначког.

Ту с' отровним зубом
Глође дан и воћ,
И попашно срче
Расту младу моћ.

Сломиле се гране
Стабло с' погнуло,
А под земљом расту
Жиље свенуло.

Смртно рањен горе
Сад стоји сатрт,
Тужно чека сате,
Да га скоси смрт. . . .

К'о раст на стрмени
Узраст'о сам прав,
Поносан к'о и он,
Вес'о, чио, здрав.

Стрвен, к'о раст млади
Нем сад плачем ја,
Тешку самрт рату
Горко чекам ја.

Н.

ПУТОПИСНЕ ЦРТЕ.

УСПОМЕНЕ ИЗ ИТАЛИЈЕ.

ИЗ ПОМПЕЈЕ ПРЕКО КАСТЕЛАМАРЕ И СОРЕНТА НА КАПРИ.

Братив се са своја два сапутника Немца са Везува натраг у Помпеју, одмарао сам се сутра дан. Добро нам је пао тај дан одмора. Опорависмо се мало од тешког свог хода и мо-

госмо мирно сабрати у души величанствене оне утиске са свог пута, који ће нам на век остати у памети.

Али и након тог одмора морадосмо штедити сво-

је ноге. да нас не издаду на даљем нашем путовању. И за то закључисмо, да се из Помпеје преко Кастеламаре и Сорента кренемо на острво Капри, а то беше пут, на ком се не мора много пешачити.

Врнемо се дакле натраг првим јутрењим влаком из Помпеје у Торе-Анунциату а одатле одјездисмо побочном пругом у Кастеламаре. То је кратак пут, не траје ни пуна по сахата. Стигнемо тамо рано за јутра и разгледамо мало то место. Кастеламаре ја лепа доста жива варош, броји до 25.000 душа. Има много страна света, особито преко лета док траје време купања. Кастеламаре је по свом положају врло zgodно за летње пребивање, а тако исто и суседно Соренто. Високе горе, што се дижу иза тих места, и море с преда, што им пере обале, јако умерава жарке зраке талијанског сунца, а то је права благодет за тамошњи свет.

Где је сада Кастеламаре, била је саграђена у старо римско доба варошица Стабије. Страшни земљетрес год. 79. пре Христа, који је уништио Помпеју и Херкуланум, разорио је и засуо и Стабије, од ког се места данас виде још само неки незнатни преостатци. Много је света пропало тада у Стабијама. Нашоа је тамо своју смрт и чувени римски природњак и заповедник флоте старији Плиније. Рад да изближе посматра и проучава ужасну ту природну појаву, какве се ретко догађају, и да се кукавном свету на невољи нађе, беше се он сувише изложио погибији тако, да га је загушио густи пенео и силовита пара од сумпора. Жеђ за науком многима је већ дошла главе! Али на то је баш пуним правом дичан и поносит род човечански. То је најплеменитија жртва, што је човек може да принесе на жртвенику блага свеколиког човештва. Кад људи зарад трошних материјалних добара подносе највеће муке и напоре, зар није несравњено лепше и човека достојније, тежити за вишим идеалним благом и у тешкој борби, да умноже своја знања и да одгонену скривене тајне мајке природе, и сам живот прегоревати и смело излагати смрти? . . .

Варошица Стабије, што је засута у ужасном земљетресу године 79, не може да се ископава, јер је саграђено над њом место Кастеламаре, као што и над старим Херкуланумом стоји варош Резина. Опустоши л пак земљетрес опет кад било лепи тај крај на напољском заливу и затрпа л убава му места пепелом и лавом, то ће потоњи свет у једно и исто време моћи ископати и Кастеламаре и Стабије, и Резину и Херкуланум, те изнети на видело споменике два велика културна доба, што су растављена једно од друго знатним размаком од две тисуће година!

Из Кастеламаре се може ићи у Соренто на три начина: лађом, на коли и пешице. Да се нисмо пре тога толико морили пењући се на Везув, знам за цело, да би моји сапутници били за то, да у Соренто идемо пешице. Предложим у шали свом сапутнику поштару, да путујемо *аиостолски*, кад и онако нема ни пуна два сахата хода до Сорента, а моћи ћемо тиме уштедити неколико лира. Јест, ал мој ти поштар неће за то сада више ни да чује, не даде ми ни изговорити, већ рече, да му је доста и предоста, што се толико мучио пешачећи на Везув. И тако сам се уверио, да је он човек, који уме да се користи горко стеченим искуством; а то му свакако служи на част, јер колико има људи, који неће да се оразуме ни након најљућих патња и страдања!

Погодимо кола с два коња за пут у Соренто. Ако је предео што се пружа дуж напољског залива у опште један од најлепших у свој Италији, пут између Кастеламаре и Сорента је баш прави земаљски рај. Не знаш, на коју страну пре да управиш усхићене погледе: десно, на напољски залив, који красе најлепше обале, или лево, на бајне, китњасте горе, што ти срце и душу пуне неисказаним миљем! Пут од Кастеламаре до Сорента не траје више од једног сахата и четврти на коли а представља нам непрекидан низ најдивнијих живописних призора. Свуда те сусрета бујна вегетација јужног воћа и биљака: перанце, лимуна, смокве, гранате, агаве, маслине, винове лозе. На путу расту кактуси и алои, као што се код нас уз друмове види трње и чкаљ. Пут се непрестано вијуга; час води равницом, час опет долином, час се пење високо на врлети, са којих је диван поглед на море, час се спушта у дубоке провалије, пуне најпријатније хладовине. Лепоту тога краја слави и велича овим речима песник Тасо, који је ту угледао света: „O fortunato pellegrin, cui lice giungere in questa terra alma e felice!“ „Благо путнику, коме је дато, да дође у ову бајну и благословену земљу!“

Стигнемо у Соренто. Варош лепа и жива као Кастеламаре. Чудио сам се, кад сам пролазећи кроз место чуо више страних језика. Особито се говори много руски и енглески. Соренто је као место zgodно за дуже или краће борављење јако изашло на глас у најновије време те се живо такмачи у том погледу са Ницом, Монаком, Каном и другим местима на лигурској обали. Предео је диван, поднебље здраво и благо а живот удобан и јевтин. Соренто лежи високо на стени, која се правце диже над напољским заливом. Стена је с морске стране пуна пећина, што се употребљују за купање. Подземни ходници воде из кућа доле у те бање, у

којима се свет куна у хладовини. Кад пловећи по заливу погледамо из далека на те бање, где се женске с несташним кикотањем брчкају у морској води,

бистрој као кристал, морамо помислити и нехотице, е су саме виле, од којих се цигло разликују модерном својом костимом.

(Свршиће се.)

ДЕВЕТ БРАЋЕ И СЕСТРИЦА МАРИЦА.*)

Мајка Мару на далеко даје,
Преко мора три конака хода.
Мајка даје, а Марица неће:
„Нећу, мајко, жива на далеко,
„Не могу ти често долазити!“
Проговара остарила мајка:
„Не будали, моја ћери драга,
„У тебе су девет твоје браће,
„Девет браће и девет сестара.
„Често ће те они облазити,
„У години свакога мјесеца,
„У мјесецу сваке неђељице.“
Кад је мајка Мару удомила,
Куга јој се у двор уселила.
Помори јој све девет синова,
Напосљетку сина Пантелију,
Најмлађега по најмилијега.
Помори јој, што имаде ћери,
Напосљетку и ћерцу Јелицу,
Понајмлађу и понајмилију.
Пролазило девет годин дана.
Нико Мари није долазио;
Кука Мара, кано кукавица,
А превија, кано ластавица.
То се самом богу сажало, па говори светом Аранђелу:
„Аранђеле, божији ањеле!
„Иди, сићи доле на земљицу,
„Задани јој брата Пантелију,
„Нека иде својој милој сеји!“
У млађега поговора нема.
Сиће на земљу свети Аранђеле,
Задану јој брата Пантелију,
Најмлађега понајмилијега.
Оде братац својој милој сеји,
Далеко га сеја угледала,
А још ближе пред њег ишетала.
Руке шире, у лице се љубе,
За лијепо питају се здравље.
Питала га премилосна сеја:
„Чујеш мене, братац Пантелија!
„Јели мајка браћу поженила,
„Јели мајка сеје поудала?“

Одговара братац Пантелија:
„Сву је мајка браћу поженила,
„Све је мајка сеје поудала;
„Сви смо нове куће поградили.
„И мене је мајка оженила,
„Сеја Јела синоћ испрошена,
„Испрошена и подувачена.“
Проговара премилосна сеја:
„Чекај мене, брате Пантелија,
„Док укувам бијеле колаче,
„И порежем од платна дарове,
„И салијем од злата претење!“
Чекао је братац Пантелија,
Док је сеја скупила дарове,
Па су пошли свом бијелом двору.
Кад су били кроз гору зелену,
Проговара тица из горице:
„Мили боже, чуда големога,
„Чудо виђе прије невиђено
„Како иде живи за мртвијем!“
То зачула премилосна сеја,
Па говори брату Пантелији:
„Чујеш ли ти, брате Пантелија,
„Што но вели тица из горице,
„Како иде живи за мртвијем?“
Проговара братац Пантелија:
„Не будали, моја мила сејо,
„Не говори тица из горице,
„Како иде живи за мртвијем,
„Већ говори тица из горице,
„Како иду братац и сестрица.“
Кад су били језеру зелену,
Проговара риба из језера:
„Мили боже, чуда големога,
„Виђе чудо досад невиђено,
„Како иде живи за мртвијем!“
Проговара премилосна сеја:
„Чујеш ли ти, брате Пантелија,
„Што говори риба из водиче,
„Како иде живи за мртвијем?“
Проговара братац Пантелија:
„Није, није, моја мила сејо,
„Већ говори риба из водиче,

*) Читаоци нека упореде 29. и 30. број „Српског Забавника“ од прошле године, где је прота Никола Беговић саопштио пјесму народну под насловом „Девет посаваца и сестрица Дуњица“, и 7. број „Јавора“ ове године, у ком се налази народна пјесма, саопштена од Јована Бијелића, под насловом „Девет браће и сестра Јелица.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Како иде братац и сестрица!
 Па одоше кроз гору зелену.
 Кад су били близу бјелог двора,
 Говорио братац Пантелија:
 „Бога теби, моја мила сејо,
 „Погледајде небу под облаке,
 „Каква оно тица висом лети?“
 Погледала премилосна сеја.
 Погледала небу под облаке,
 Ал нестаде брата Пантелије,
 Најмлађега понајмилијега.

Бијелина на Цвијети 1884.

Оста сеја јадна кукајући.
 Она иде свом бијелу двору,
 Кад је дошла свом бијелу двору.
 Стара мајка на огњишту сједи,
 Сеја Јела под покровом лежи.
 Кад то виђе премилосна сеја,
 Она цикну кано љута змија,
 Па се вата мајци око врата;
 Како се је јадна ухватила
 Тако се је и окаменила!

Прибележио Ђорђе Свितлић.

МАТЕРИНА ЗАКЛЕТВА.

СРПСКА НАРОДНА ПРИПОВИЈЕТКА ИЗ ГОРЊЕ КРАЈИНЕ.

ИЗ ЗБИРКЕ ВЛАДИМИРА КРАСИЋА.

Била је тако једна сиротна удовица, а имала је девет синова и једну кћер још у колијевци. Она је њих с великом муком хранила. Што би гођ напросила, то би њима дала; а она је без јела остајала. Тако им једанпут нешто дала да једу. На то мала у колијевци заплаче, а она скочи, да јој даде попати, и пошто се мала умири, дође она натраг, али они већ све појели. Кад је то она виђела, рече им: „Ко вуци једосте и поједосте, вуци од вас и постали!“ И они одмах постану вукови и отиду у гору. Удовица сад сама остане са једном кћери. Пошто је мала нарасла до десет година, говорили су људи у селу за њом, да је она имала девет браће, и да су се сви створили у вукове. То је она слушала, а није ником казивала. Најпослије одлучи, да ће матер питати, је ли то истина. Једанпут рече она: „Мати, мени људи диване, да сам ја имала девет браће и да су се сви у вукове створили и отишли у планину; ако је то истина, ја ћу гледати, да их ослободим.“ Мати јој рече: „Истина је, моја кћери, они су се сви учинили вукови, кад сам их једном заклела.“ Кад је то она чула, рече матери: „Мајко, испеци ми погачу и дај ми барило воде; ја идем браћу тражити.“ — „Кћери моја, куда ћеш ти? Њих сам изгубила, па још и тебе да изгубим! Куда бих ја онда јадна сиротица?“ Тада рече кћи: „Ја, мајко, морам браћу наћи, само ми начини, што сам ти рекла.“ Мати јој испече погачу и спреми је, а она отиде. Прву вечер дође до једне куће у гори и уђе унутра. Кад је ушла, нађе једну стару, па је замоли, да је прими на конак, јер да се боји вани спавати „Драга моја кћери“, рече јој старица, „ја бих те радо

пустила у собу, али ће доћи, сад на, девет вукова, за које, ево, и вечеру кувам, па ће те растргати, јер на свакога чоека реже; али да те пустим, свеједно би те у гори нашли; него ходи ти на таван, па се добро сакри. Али прије ми у кратко кажи, зашто идеш по свијету?“ Ђевојка сад каже, како има мајку, како је имала девет браће, па како их је мајка заклела и како су постали вуци, па да их сада иде тражити по свијету, не би ли их како нашла. Старица за тијем рече: „Ходи, драга кћери, како сам ти рекла, и сакри се добро.“ Она отиде горе и сакрије се под баџом. За мало дође девет вукова и одмах свуку вучју кожу и постану лијепи младићи. (То је била срећа за ђевојку, јер јој сад неће ништа учинити.) Старица њима сад даде вечеру, а кад су вечерали, рече она њима: „Синци моји, од кад сте к мени дошли, још вас нијесам питала, окле сте и шта сте; али сам ноћас нешто уснила, па сам зато одлучила, да вас питам: уснила сам, да имате матер и сестру, па да вас је сестра почела тражити по свијету, ако би вас могла како ослободити.“ Сад почне најстарији приповиједати, шта се с њима догодило, како их мати најкашње заклела, кад су све били појели, што им је она била сварила, док је она само једну жлицу појела, и да су оставили једну малу сестру код куће, да ће сад имати већ дванаест година. „Па би ли ви ради своју сестру виђети?“ упита их старица. Они одговоре: „О, како не би, та радије бисмо је дочекали него озебао сунца!“ По том зазове старица ђевојчицу (а она је све чула, шта се доље говорило). Она дође доље и рече браћи: „Мила браћо моја! Ја сам ваша сестра и ја бих

вас рада ослободити, ако се узмогне, само ми кажите, како би?“ Кад се све девет браће с њоме ижљубило, рече најстарији: „Драга сестро наша, ти би нас могла ослободити, али јако тешком муком, зато је боље и не почињати.“ „Само ми кажи како“, рече она, „па се ништа не бој.“ Тада јој рече најстарији брат: „Ти би морала цијелих девет година мучати, да ни једне ријечи не проговориш.“ Она им рече, да ће мучати. Иза тога они њој кажу, да ће се добро удати, али да ће велику муку претрпити; само нека устраје, па ће све добро бити. Она се с њима пољуби, па замукне. За тијем се врати кући к матери. Мати је пита: „Кћери моја, јеси ли нашла браћу?“ Али она закима главом, да јесте, али не дивани ништа. „А гђе си их нашла?“ запита мати. Она покаже главом у планину. — „Хоћеш ли их моћи како ослободити?“ Опет она мане главом, да хоће. Сад је она више ништа не пита, него некако набави једну краву, па је даде кћери да гони у пашу. Један пут је ишао краљев син у лов и намјери се на њу. Види је, како је лијепа и одмах се у њу заљуби. Дође к њој и пита је, хоће ли бити његова. Она мане главом, да хоће, али не проговори. Он је одмах одведе собом у двор. У двору нијесу били с њом задовољни, а особито мати његова; она му је вавијек приговарала, за што је ишао узети нијему ђевојку. Али он би њој рекао: „Ако је нијема, моја је и нико је мени омразити неће, јер бих ја и сами мој живот за њу дао.“ Сад је он морао ићи на војску, а жену остави носећу. Кад је дошло вријеме, она роди лијепога сина. А како је била свекрва на њу љута и свакако је хтјела сину омразити, узме дијете и баца га кроз прозор у јаму; али један вук дође па попане дијете и однесе. Свекрва подметне штене њој, и то је штене она морала хранити. Тада пише мати сину, шта му је жена родила — нека је оћера. Али он натраг пише, нека добро хране, што је жена родила и нека добро на њу пазе,

да јој се не би што догодило. За мало се времена и сам поврати кући. Али он мораде опет на војску, и опет остави жену носећу, а она опет роди сина, а свекрва га узме, па и њега баца кроз прозор ван. Опет дође један вук и однесе дијете. Свекрва подметне штене, па опет пише сину, да му је жена родила и друго штене. Он опет отпише као и прије. За мало времена дође и сам кући, па није жени ниједне злочесте ријечи рекао. И по трећи пут он отиде на војску, а жена остане носећа. Она роди и трећег сина; свекрва га баца кроз прозор, а подметне штене, да га доји. Сад навали у писму на сина, да жену оћера, јер да га је већ доста осрамотила и помисли: „Сад је управ мора оћерати.“ Син пише, нека почакају, док сам дође, да се освједочи. Он дође кући, и напавши жену, ће доји штене, сад се обрне од ње и одлучи, да ће је објесити. У јутру ју је већ водио на вјешала и већ су били готови да ће је дигнути. Она плаче, да би се све камење распадало: сузе јој иду као из кабла; он јој их таре руццем, јер ни сам није могао дурати. Кад на један пут трчи девет младића на коњијех. И обуставе вјешање. Кад су младићи до њих дошли, — а то су била браћа њезина, који су се већ били ослободили — скоче к сестри, даду јој сва три њезина сина, који су били лијепи као сунце жарко, и реку јој: „Проговори, сестро, јер смо ми сада ослобођени! Данас је девет година од кад мучиш.“ Она узме синове, али не проговори, докле гођ није рекло све девет браће, да слободно проговори. За тијем даде она мужу сва три сина, па му све каже, како је родила три сина и да јој је свекрва сваки пут подметнула штене. Кад је он то чуо, пошаље по матер, нека брзо иде тамо, да види, ће ће невјесту објесити. Она не буди лијена, једва дочека, па брже полети. Дође тамо, види, шта је, и одмах сина моли, да јој опрости. Али он не хтједе је послушати, него је даде објесити.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ.

 ПОУКА О ЧУВАЊУ ЗДРАВЉА. За народ написао др. Милан Јовановић Багунт. Награђено дело. На по се штампано из „Народног здравља“. У Београду. Краљевско-српска државна штампарија. 1884. 8-на, XIII. 345.

1. Ништа лепше од здравља. Све на страну а „здравље је најирече“. Поред лепог здравља свети се мили, па нека си и у неприлици каквој, лакше ти је. Поред рђавог здравља не мили ти се ништа. Омрзне ти често и живот.

Та што си ме створио, боже, кад ми здравља дао ниси? Што да се патим целог века. Прими ме, боже.

Све ово је истина за истином, да ти је здравље најпрече. да је здравље благо за човека. Благо неисцрпљиво! Благо ненакнадимо. Па „чувај то благо“.

И когод ијоле мисли о себи, мора уверен бити, да без здравља нема ништа. Когод то зна, чува здравље своје. И треба да га чува! Треба да пази на све, што човечијем здрављу уди и — нека се клони тога. Треба да памти све, што је здрављу на добро и — нека чини онако, како ваља.

2. Многи знају, многи се већ и на себи осведочили, да је „здравље највеће благо овог света“. Па чувају га и пазе га.

Неки претерују у том. Неки опет не знају, како се треба чувати и колико: мање пазе на себе него што ваља. А чували би се и ти баш онако, како се иште, кад би знали само.

Од свег срца и из све душе своје морамо поздравити сваку књигу, којој је „лепа задаћа, да се из ње човек научи, како ће чувати и неговати своје здравље“.

Ма и лошију таку књигу дочекивајмо раширених руку. Читајмо ју. Учимо се из ње. И — никад рђаво радити нећемо. Та из ње се учимо чувати, што сваком човеку најмилије бити мора.

Угледало код нас у новије доба више књига са том лепом и прелепом задаћом. Неке су пошле добрим путем, друге нису.

А ова „поука о чувању здравља“?

Не претерујем, ако рекнем, да је књига од неизмерне користи за сваког читаоца: био то школован човек, био то занатлија, био то прост раден са села једног ил другог. Сваком је на добро и у свако доба.

Ко само хоће да чита ил да слуша, наћи ће у овој књизи и поуке и забаве. У њојзи ће, рећи ћу, огледати се многи и многи. Као у огледалу видеће многи сам себе у књизи тој.

3. Па о чему пише, о чему поучава ова књига?

Све је ту! Што теби треба, о свему ћеш наћи и са уживањем прочитати.

Лепо ти писац у почетку доказује, да је „здравље најпрече благо“, па ти онда довикује, да га чуваш, да пазип на њега.

Да на себе, да на здравље боље пазити можеш, мораш „сам себе познати“. И писац те упознаје и са телом, и са свима деловима у њему, па и са тим, на што су ти делови и како раде.

Кад знаш, шта имаш у телу, прећи можеш и читати све оно, што је телу на добро, а што на зло.

Наћи ћеш затим у књизи овој о ваздуху, топлоти, светлости и земљишту. Читаш јасно и разговетно, како то све утиче на твоје здравље.

Како је поред ваздуха за здравље најважнија храна, тако ћеш о томе наћи. После здрава ваздуха, пружа ти писац и здраве хране. Ту ти се каже, да не храни све, што човек поједе, па прегледају се редом сва јела и пића наша.

Са хране прелази писац на кућу и село, јер то ти чува тело па и — здравље.

Кућа те чува у великом а аљина у малом. И аљина и одело од утицаја је на живот и здравље, па чуј и „о оделу“.

„Посао годи здрављу“, па зар да тога не паћеш у „поуци о чувању здравља“? Има и „о послу“ па и „о умору и одмору“.

И још има, на што пазити мораш, па да се не кајеш. „Чистоћа и ред држе здравље“. Па и томе посвећује писац читав одсек у својој књизи.

А чиме да заврши? Ничим лепшим него „браком и породицом“, негом чеда твога, пажењем на љубу твоју, чувањем њиховим у свакој прилици, у сваком часу, јер — и то је све, што чува и твоје здравље и читаве породице твоје, и целог подмлатка твог.

4. Кратко сам ти рекао, шта је у књизи овој. И из тог ипак видиш, да је у њој о свему, што теби треба да знаш, па да здрав и дуголетан будеш на земљи.

Па лепо је, па красно је написао др. Милан Јовановић Батут све то. Поучио те је о свему, дао ти душевне хране, а и — то ти прија здрављу. Свака душевна храна годи као и обична, а ова још и више, јер и годи и прија баш због тог, што говори о здрављу за твоје здравље.

Огледао се Батут већ толико пута у народној хигијени. И сваком приликом показао, да зна и уме написати за проста човека, за народ.

„Задаћа је та доста замашна и мучна“, ал опет ју решио писац. Нека годи и његову здрављу, што сретно врши тешку задаћу!

Књигу ову мора читати свако са уживањем, са задовољством. И — читаоцу мора пријати.

Пише писац и излаже науку чисту, али све тако, да га разуме сваки, когод чита. Разуме га лако без напрезања. Та књига је писана језиком лепим, нашим, чистим, разумљивим.

Не само да читалац разумети може, што чита, него се и забавља. Разгаљује га ова књига. Добар је пут — и бољи бит не може —, кад писац погоди, којим начином, да ми разлаже оно, о чем пише.

Све је добро, све је лепо у овој књизи, али

пут и начин па тон, којим писац пише — над-маша све.

„Кратке а једре изреке, природни прелази с једнога на друго, живе и јасне слике, жива упо-ређења са познатим и обичним, згодни примери из живота и природе, песма, приречица и пословица —“ — све се ово слегло, све се ово нанизало у књизи овој, све је ово накитило мисли пишчеве, а читаоца мора задобити. Он ће и нехотице узвикнути: Та и сам баш тако судим. Тако је. Баш погађа ова књига. Евала писцу.

Ко прочита књигу од корице до корице, рећи ће, уверен сам, да је писац „нити својих мисли добро усновао и уткао у ову књигу, да је право имао, што је тако судио и да циља нимало промашио није“.

Па читај ју. Препоручујем ти ју топло. Топлије не знам.

Здравља ти треба! Је-ли? Знаш, да га треба чувати. И колико умеш, чуваш га и пазиш га. Ал још ти не иде баш најбоље. Не знаш све, што треба, да знаш. Па узми књигу ову! она ће ти помоћи, и — дознаћеш, где грешиш. Узми ју, ал ју и читај и владај се по њој. Читај ју увек.

У свакој доколици преврни лист-два, прочитај их, промисли о свему, што си прочитао, сети се себе и свог здравља. Сети се, како ти живиш и

слаже-л се то са оним, што си у књизи овој нашао. Ако се не слаже, напуштај то, окај се тога. „Поука“ ова не претерује. Она ти каже чисту истину.

Књига је та добра храна. Неће ти „опаста ни душа ни тело“, ако ју читаш.

5. Писац је завршио дело своје још пред божић 1882. године. Корице су наштампане 1884. а тек пре кратког времена могла се наћи у књижарама — бар код нас.

Зашто то?

Да књига није пристала у сваку кућу: у господску као и занатлијску и просту; да књига није и за старо и за младо; да књига не даје здраве забаве и мушком и женском; да књига не разгаљује и мало и велико; да књига није на здравље сваком и свима — не би се чудили.

Што две године да лежи „на по се штампано“ ово дело, кад треба да га има свака кућа и да га чита?

Не разумемо!

Па кад се већ задржала, нека се сад бар растурује! Књижари и растуривачи наших књига, нека вам је прва брига, да ову и оваке књиге ширите по народу. Боље зацело не можете ни показати ни доказати, да вам је добро народа на срцу. Чините то и себе и народа свога ради! Чините то и народа и себе ради!

С. М.

ЛИСТИЊИ.

ДОПИС ИЗ БУДИМ-ПЕШТЕ.

Четврти дан после Ускреса давало је „Коло младих Срба“ село с играњком у просторијама гостионице на Сечењијевом шеталишту. Програм се састојао из два мушка збора, две соло-песме, квартета, предавања и декламације. Песме су све већином познате Српству, осим једне новости, коју је „Коло младих Срба“ добило испод чекића. То је изворна композиција г. Ђене Стојановића: „За Фрушку свету“ од Д. Павловића. Г. Ђена Стојановић је познат у пештанским музичким круговима као врло вешт свирач, особито у камер-музици, а и у композицији није новајлија. И овом приликом успео је у томе да занесе публику на бурно пљескање и изазивање У опште можемо тврдити, да је моралан успех постигнут у потпуној мери на селу. Али се на грдну срамоту будим-пештанске публике не можемо похвалити са материјалним успехом. Нећемо одмах неправедно да нападамо. „Коло младих Срба“ хтело је да приреди беседу, али само из обзира према публици је одустало од тога и остало је при селу, да се не би могло рећи: треба тоалета, треба трошка, шта више и за село је опомењула публику, да дође у кућевном обичном оделу. Па шта мислите, колико је дошло на то село? Било је свега 16 женскиња или 5—6 породица. То је великодушан одзив на штедњу „Коло младих Срба.“ Будим-пештанска српска пу-

блика уместо да савије руке своје око тог малог гњезда српског, она се стиди њега. То је канда прави узрок, што је и онако сирота благајна друштвена олакшана за 100 и више форинти. Грдан је то удар за друштво. — Да је публика српска дошла на село, видила би барем искрено, право српско весеље. Једина утеха може бити „Коло младих Срба“ то, што је искрено изипло будим-пештанској публици на сушет и што се трудило, да српским духом и осећајем надокнади вештину те да тиме у неколико задовољи будим-пештанску публику. Али преко 100 фор. негативног прихода опаметиће га, да се не одаје илузијама.

то.

ПИСМО УРЕДНИКУ.

Из Панчева.

Штовани господине уредниче! Допустите, да у цењеном листу вашем, који тако лепо прати и бележи сваку лепшу појаву на пољу српске уметности, прибележим и ја у неколико речи једну лепу и, слободно могу рећи, јединствену појаву, какву наш српски свет у овоостраним крајевима није скоро прилике имао чути и видети.

Све је то ближе долазио онај дан, који је словенски свет с радошћу очекивао, дан, који је и наш српски народ попут своје остале браће по крви намелио прослави једног од

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

www.ine.двајице великих и заслужних трудбеника, који су са величине рада свога и наш народ вечитом благодарношћу задужили. Дан тај ето беше хиљадугодишњи дан смрти словенског апостола Методија. Из рана још преправљали смо се, да тај дан свечаним начином прославимо. Наше српско црквено певачко друштво закључило је у својој одборској седници од 4. (16.) марта о. г. да спомен хиљадугодишњице смрти Методијеве прослави духовним концертном, и одмах је приушло својски, да би слава та што лепше и достојније испала. Дође и 6. (18.) април, када је црквеном певачком друштву ваљало извести свој вештачки и одлични, али и тешки програм духовног концерта, са онако ригорозно-духовним пијесама, каквих је само наћи у руским духовним концертима, које је онако вештачки склопити знао одлични компониста царске руске капеле, потоњи штапски советник, славни музичар Дим. Бортњански, који у Руса заслужи надимак „руског Палестрине.“ — Концерт беше закаван у 8 сахата у дворани овдашње гостине код „Трубача“. Милина беше видети ону неопсану радост, коју је колорирала достојанствена збиља и свечани моменат светковине на лицу многобројне публике, што жељно очекиваше, да одјекну милопојне песме, све боља, све лепша једна од друге. Не потраја дуго, завеса се подиже, а пред нама се укава кор од 80 певача и певачица. И кликнуше красна грла певачка: „Јко апостоловъ . . . тропар светом Тирилу и Методију — кога је удесио честити коровођа наш М. Топаловић — тако слатко, тако уху православноме пријатно, да је милина било слушати. Публика се са пуно задовољства одазва пљескајући: „живели певачи“. По малој паузи показаше нам се опет певачи с пијесом Дим. Бортњанског: „Боже, пљснь нову воспоју тебѣ“, мешовити збор са солима. Та је песма тако лепо, тако складно и тако вештачки изведена, да је у публици највеће задовољство изазвала. После ове пијесе наступи подужа пауза за певаче и певачице, коју је испунио парох наш Лука Поповић лепо изведеним говором својим: „О Тирилу и Методију, и о значају рада њиховог са религиозне и културне стране.“ Говор му беше особитом пажњом саслушан, и изазвао је у публици живо допадање и честитање са свију страна. Одморни певачи и певачице показаше нам се опет затим с четвртном пијесом програма свога: „Вкусите и видите“ од В. Соколова, двоструки мешовити збор, који су вештачки уз пратњу хармонијума извели Пета пијеса беше: Чајковска „Херувимскаја пљснь“ у мешовитом збору. Извели су је тачно и складно. Шеста и последња пијеса програма беше од Давидова: „Тебе Бога хвалимо“ мешовити збор са солима, која је тако лепо и вешто отпојана, да нас је све занела те пљскању не беше краја. Певачи и певачице после заиста силног напора отпеваше поново тропар светитељима и завршише красно свој тешки програм духовнога концерта, који ће дуго и дуго остати у живој лепој и светлој успомени у нашег света, а у вецу лених и уметничких продукција нашег црквеног певачког друштва најлепши цвет. — Ко зна, колико је потребно снаге, школе, вештине и знања за егзекутирање овако тешких композиција ових духовних пијеса — тај се мора дубоко поклонити оној лепој вољи, труду, истрајности и беспримерној ревности наших певача и певачица, који и које прилежношћу изведоше програм свој у право вештачки, што је и публика с пуно задовољства и признања засведочила. Пријатељи лепе уметности и вештине и племенитог уживања искупише се овог вечера не само из места, већ и из околине и поделише с нама лепо уживање. Гостију беше из Београда, Земуна, Сентомаша, Ковина, Омољице, Новог Села, Брестовца, Сакула,

Делиблата, Добрице и т. д. Нека им је лепа хвала на доласку њиховоме.

По концерту провео је наш свет у најлешем реду до пола ноћи у гостионичким локалима у братском и пријатељском разговору, а развишао се с пуно задовољства кући својој. Нека је нашем честитом певачком друштву и ликовој му част и хвала на труду, нека би бог дао, да тако лепа воља и ревност, која тако красно кити чланове, и даље буде чврста и постојана, како би под окриљем патрона свога св. Дамаскина, а под топлом љубави грађанства и српског света нашег — у ког тако сјајна гласа ужива — сретно дочекало ето скорашњу педесетгодишњицу битисања свога.

‡

Г Л А С Н И Ћ.

(Беседа с играчком), коју је приредила управа овдашње више девојачке школе са својим ученицама 6. априла о. г. испала је лепо и задовољила је публику. Сви су бројеви у програму били правилно изведени а вече је крунисала деачја поворишна игра „Другарице“, коју су живахно и сигурно одиграле све ученице четвртог разреда. Око беседе се много трудили: Александар Јорговић и Милева Симићева, учитељи те школе, те заслужују сваку хвалу и признање.

(Из Кикинде) нам пишу: „Гусле“, друштво за неговање музике у Великој Кикинди приредило је у славу хиљадугодишњице славенских апостола св. Кирила и Методија сѣло с малим а лепим програмом. На том је сѣлу друштво дивно отпевало црквену песму „Царју небесни“, коју је вешти друштвени коровођа Р. Толинггер по црквеном појању сложио за мешовити збор. После тога је ступио пред публику вредни и примерни наш учитељ г. Михаило Косић, који се молиб друштва „Гусле“ драговољно одазвао, те нам је лепим језиком српским изговорио и разјаснио значај слављеника и повод овој слави. Хвала му на одвику! Одмах ива говора мешовити збор отпева „Химну“ светом Тирилу и Методију од Фр. Листа, коју је коровођа удесио за мешовити збор. Публика је с највећом пажњом саслушала ову песму. Још је на завршетку отпевао мушки збор складно ремек-песму „Богови силни“ од чувеног нам музичара Д. Јенка. Програм је, као што се види, скроман и доста је заостао од досад изведених од нашег друштва. Не могу да пропустим и да не кажем, да се кикиндска публика тако лоше одазвала овом приликом, као досада још никад.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште у Митровици) На други дан Ускреса отпочела је дружина српског народног позоришта своје представе у Митровици. Тај је дан давана шаллива игра Мозера и Шентана „Рат у мирно доба.“ Другом је представом отворена затим претплата на 18 представа и досад су које у претплати које ван претплате приказани ови комади по реду: „Робијашева ћерка“ од Вилбранта, „Доктор Клаус“ од Ларонжа, „Лудвик XI“ од Делавиња, „Очина мава“ од Ларонжа, „Муж на селу“ од Бејара, „Библиотекар“ од Мозера, „Максим Црнојевић“ од Лазе Костића и „Краљевић Марко и Драпич“ од А. Николића.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Руске новине јављају, да је најновије дело грофа Лав Толстоја забранила цензура. Делу је требао да буде наслов: „Шта да радимо?“ а требало је света угледати у „Руској мисли“. — Грофу Лаву Толстоју није то првина. Цен-

визура је забранила била и издање његових „Религијовних привања.“ Писац их је онда издао у немачком преводу. Тако ће по свој прилици радити и са најновијим својим делом.

— Седамнаести број „Poetické Besedy“ доноси сатирично-хумористичан епос Сватоплука Чеха под насловом: *Na pismán*. У епосу се томе сво људско друштво и разни сталежи његови тако мајсторски пибају, да се, као што критика вели, у данашњој светској књижевности не може наћи томе равна дела.

— Иваше су од Сватоплука Чеха „Kresby z cest“ (Описи с путова), у којима има много занимљивих комада у белетристичном облику.

— Од Ускреса амо издаје др. Карло Сиген код Рајснера у Липском лист под насловом „Der Chronist“ Лист ће излазити свака три месеца а биће у њему у кратко по азбучном реду све важније белешке, што донде изађу у дневној преси.

С М Е С И Ц Е.

(Певачица кнежевског рода.) Зацело је то необична појава, на подију јавног каквог локала видити ћерку старе племићке породице, како међу продукцијама атлита каквог, међу врачолијама каквог мађионичара или скоковима играчице какве, пева песме а радовнала је публика крај јела и пића гледа и замерке јој чини. А има сад таква једна певачица, кнегиња Марија Пињателијева, изданак врло старе племићке породице талијанске. Чудновате мора да су прилике, које су принцесу Пињателијеву навеле, да пође том ставом; но у главном је канда најјачи мотив то, што принцеса хоће својој својти да пркоси, иначе би зацело женскиња њеног положаја и изображења могла наћи других средстава, да зарани себе и своју децу. Прноси се о њој свашта али биће да је ово истина: Марија Гајетана Пињателијева родила се 1851. у Напуљу а најстарија је ћерка Фабрича Пињателија и жене његове Карлоте Розе, која је поникла из кнежевског дома Капомаца а надалеко чувена била са своје лепоте. Тек ако је прошло година дана, како се родила мала Марија а отац њен негодно падне с коња, угрува се и наскоро и умре; на неколико недеља после нагле смрти страшно љубљеног мужа роди неутешна млада удовица опет ћерку, којој надену име Еманујила. Удовица се сасвим повуче од света те је павила и неговала само своју децу. Али је отац једнако настапствовао на после године дана мораде поћи за херцега Редину, посланика напуљског и сицилијанског на руском двору. С њиме се пресели у Петроград па су тамо живили, док се нису год. 1860. у Италији изменуле околности; херцег тада изгуби службу, настави се са својом својом најпре у Риму, после у Паризу и ту у Паризу умре год. 1867. Херцегинја није баш бог зна

како сјајно остала иза мужа, али је била још једнако лепа те се надала, да ће се и по трећи пут богато удати, а мислила је, да ће је запросити познаник њен, ајело богати гроф Мјећислав Потоцки, који је са своја два сина често долазио у кућу. Више се дакле преварила него обрадовала, кад једног дана гроф у ње запроси две њене ћерке, већ удаваче, за своја два сина, па од то се доба завадила мати и старија ћерка. За време немачко-француског рата одселили се били Пињателијеви и Потоцкови у Лондон Новембра 1870 венчао се Никола Потоцки са Еманујилом Пињателијевом а на неколико недеља после тога требало је и Марију Гајетану пред олтар да одведе гроф Григорије; али наједаред стигне глас, да је Григорије, који је у Паризу остао био, умрло. Како је то наједаред било, није никад дознала тужна невеста. Гроф је Потоцки својој свастници осигурао сјајан мизант те је тако било просилаца тма бојжа; но тек се године 1876. решила Марија на пошла за грофа Лудвика Пипера, за кога се говорило, да је здраво богат, а у Лисабону отворио је банкарску радњу. Ма да је брак тај био благословен са троје деце, ипак ни муж ни жена нису били срећни, јер није било унутрашње армоније. Марија се Гајетана осећала, да је муж „не разуме“, гроф се разонођавао на другу страну, на дому се Пиперовом гложило и свађало сваки боговетни дан, 1879. се раставе, грофица наново узме своје старо породично име па се са децом врати својој својти. Тако је нису баш бог зна како дочекали, ни богомољка јој мати а ни шура; но овај изјави, да је приправан давати јој 12.000 франака годишње, да се издржи. Е али принцеса Пињателијева — тако се сад опет звала — није умела с тиме да изиђе на крај, а ни рента јој није свакад долазила уредно, те је тако сиротица морала по који пут заложити свој адиђар. Није знала најпослед шта ће, па одлучи да се ода на позориште те да буде певачица; сећала се, како су је хвалили и уздизали, кад је још девојком певала у дворани матере своје. Учитељи, код којих је сад наново почела ревно учити, мора да су јој рекли, да јој глас није доста јак за позорицу те тако у пркос својим високородним рођацима закључи, да покуша срећу као певачица шансонета. Шуро њен, гроф Потоцки, наурио је, да јој унапред загорчи тај чудновати смер њен, па кад је први пут ступила у Паризу у локалу Café Chantant de la scala, гроф потплати њих неколико, па је поштемо извижде; тако је прошла после у Alkazar d' hiver'а и у Марсеју. Да би грофу натрла рена под нос, понуди се принцеса чак и за послушницу у пивари некој а после иваће и на циркус као јахачица. Сад се опет вратила шансонети, па на том пољу огледа срећу по Немачкој. У Бечу и Берлину није критика велику баш хвалу одала њеном певању али је публика несрећну жену, што се крај свег свог садашњег ниског положаја влада достојанствено, дочекала са милосрђем и саучешћем.

САДРЖАЈ: Са стене. Песма Мите Поповића. — Кнез у купатилу. Приповетка Јаше Игњатовића. (Наставак.) — Елегија Од Војислава. — Разни путеви. Приповетка Милана Савића. (Наставак.) — Млади раст. Песма Криланова. Са словеначког Н. — Путописне црте. Успомене из Италије. Из Помпеје преко Кастеламаре и Сорента на Капри. Писме Ђорђе Дера. — Девет браће и сестра Марица. Народна песма. Прибележио Ђорђе Свитић. — Материна заклетва. Српска народна приповијетка из Горње Крајине. Из збирке Владимира Красића. — Књижевност. Оцене и прикази: Поука о чувању здравља. Од С. М. — Листићи: Допис из Будим-Пеште. — Писмо уреднику. — Гласник. — Позориште и уметност. — Књижевне новости — Смесице.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. Рукописи се шаљу уредништву а преплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.